

Smart eller feg?

Neutralitet under 1900-talets stormiga Europa

Abstract

Vår uppsats behandlar neutralitetsbegreppet under andra världskriget och kalla kriget. I tre olika fall, Sverige, Schweiz och Irland, har vi studerat hur väl teori och praktik har stämt överens, dvs om man har efterlevt den politik som neutralitetsrätten förpliktigar. Generellt visar vår studie att överensstämmelsen är mycket dålig och att neutralitetsbegreppets legala definition är oerhört krävande och omfattande, kanske faktiskt omöjlig att implementera fullkomligt idag.

Vi förklarar det stora glappet mellan teori och praktik bland annat med vår föränderliga tid och hur nya förutsättningar och konstellationer inaktualiserar neutraliteten för stater idag. Utöver det tror vi även att avståndet kan förklaras av strategiska beslut inom säkerhetspolitiken, där man snarare spelar ett spel än efterlever en absolut neutralitetspolitik. Dessutom förklarar vi ländernas anledningar till att vilja förhålla sig neutral utifrån ett realistiskt perspektiv, och att även detta kan vara en av förklaringarna till att glappet mellan definition och handlande blivit så stort.

Nyckelord: neutralitet, alliansfrihet, avvikelser, neutralitetsrätten, andra världskriget, kalla kriget

Antal ord: 10 267

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Syfte och frågeställning	3
1.2	Metod	4
1.2.1	Avgränsningar	4
1.2.2	Material	6
1.3	Begreppsdefinitioner	6
1.3.1	Andra Världskriget	6
1.3.2	Kalla kriget	7
1.3.3	Folkrätt	7
1.3.4	Alliansfrihet	7
1.3.5	Nato	7
1.4	Teori	8
1.4.1	Realism	8
1.4.2	Liberalism.....	8
2	Neutralitetsbegreppet	10
2.1	Olika former av neutralitet.....	10
2.2	Alliansers förenlighet med neutralitet	11
3	Neutralitet i praktiken	13
3.1	Sverige	13
3.1.1	Andra världskriget	13
3.1.2	Kalla kriget	15
3.2	Schweiz.....	16
3.2.1	Andra världskriget	16
3.2.2	Kalla kriget	18
3.3	Irland	19
3.3.1	Andra världskriget	19
3.3.2	Kalla kriget	21
4	Diskussion	22

4.1	Anledningar till att förhålla sig neutral	22
4.2	Neutralitet som strategi	23
4.3	Neutralitetens relevans idag	25
5	Slutord	27
6	Litteraturlista.....	28

1 Inledning

Vid flera tillfällen har Sveriges relationer till Nato varit föremål för debatt inom den svenska politiken, en debatt som främst berört huruvida Sverige ska bli en officiell medlem i alliansen. För många kan det officiella steget verka stort, men för dem som sätter sig in i Sveriges tidigare och nutida samarbeten med Nato upplevs det förmodligen som ett mindre betydelsefullt steg. Åtminstone var det vår uppfattning ju mer vi läste in oss på ämnet. Så småningom började den smått obekväma sanningen uppdaga sig för oss; det Sverige som officiellt har haft en lång historia av neutralitet och alliansfrihet har i praktiken, och många gånger även i hemlighet, varit ett helt annat Sverige. Undrande började vi reflektera över varför Sverige så gärna vill värna om och hålla fast vid sin neutralitet, som vid flera tillfällen antagligen har varit mycket närmare en lögn än en sanning. Ur det föddes mer generella funderingar kring vad neutralitet som begrepp innebär, hur väl den har efterlevts av de stater som säger sig vara neutrala i förhållande till dess teoretiska definition, samt varför man som stat väljer en neutral ståndpunkt - vill man verkligen stå utanför krig eller är det mer ett strategiskt spel?

Under 1900-talets senare halva fick Europa uppleva två världskrig och en efterkrigstid fylld av spänningar då neutraliteten sattes på verkligt hårt prov. Sverige, Schweiz och Irland var officiellt neutrala – men vad hände i praktiken?

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med vår uppsats är att studera tre neutrala stater och se hur väl dessa har förhållit sig till neutralitetsbegreppets legala definition, dvs överensstämmelsen mellan teori och praktik.

Vi antar att vi kommer att finna vissa avvikelser mellan teori och praktik där neutraliteten inte har efterlevts till fullo. Anledningarna till varför det är så är givetvis intressanta för att utreda relevansen för neutralitetsbegreppet samt för att möjliggöra en eventuell revidering av begreppet för att det lättare ska kunna efterlevas. Vi ska även analysera vad det kan finnas för anledningar till att förhålla sig neutral i krig utifrån teorier kring det internationella systemet, samt vilken av dessa teorier som bäst kan beskriva varför man väljer neutralitet som utrikes- och säkerhetspolitisk ståndpunkt. Vi vill också diskutera huruvida förhållningssättet fortfarande har viss relevans i det globaliserade samhället.

Således kommer vi arbeta efter två frågeställningar:

1. Hur väl har neutralitetspolitik i praktiken överensstämmt med det teoretiska neutralitetsbegreppet i de tre fallen Sverige, Schweiz och Irland?

2. Vad finns det för anledningar till att överensstämmelsen i vissa fall har brutit?

Detta tycker vi är intressant eftersom det är något vi upplever ofta tas för givet, även vi själva känner att vi hade bristfällig kunskap inför uppsatsen eftersom vi inte tänkt källkritiskt kring den information vi kommit över tidigare. Det talas ofta i media om hur politiker inte håller vad de lovar, detta är ett fall av samma fenomen, där man lovar en sak som man senare inte kan hålla. Vi tyckte även det var intressant eftersom neutralitet inte fått särskilt stort utrymme i de teorier kring internationell politik som vi tagit del av, vilket gjorde oss nyfikna på begreppet.

1.2 Metod

För att besvara våra frågeställningar ska vi göra en komparativ fallstudie över länder som kan känneteckna den europeiska neutralitetspolitiken under andra halvan av 1900-talet. För att möjliggöra detta har vi valt ut tre neutrala stater och studerat dessas säkerhetspolitik och förhållande till neutraliteten för att närmare förstå hur neutraliteten fungerar samt om det eventuellt finns några tillfällen då neutraliteten har prioriterats bort mer eller mindre.

Med de tre ländernas erfarenheter av neutralitet under 1900-talets Europa som grund, kommer vår analys även att bestå av en diskussion ur ett realismperspektiv; vad kan det finnas för anledningar till att avståndet mellan ett officiellt ställningstagande som neutral och handlandet i praktiken kan vara såpass stort - försöker man spela ett skickligt spel eller är det enbart rädslan för krig som styr? Vi kommer även att diskutera neutralitetsbegreppets relevans om det inte ens efterlevs och förpliktigar på ett rimligt vis, samt avsluta med några tankar kring begreppets relevans i dagens internationella system som kännetecknas av allianser och av helt andra hot än de som fanns under 1900-talet.

Vi har arbetat utifrån en teoriprovande modell, där vi först använt oss av teorier kring neutralitetsbegreppet och olika former av neutralitetsutövande som vi sedan ämnat pröva gentemot de tre valda ländernas agerade politik. Genom att studera ländernas praktiska politiks överensstämmelse med begreppets legala definition tror vi att man kan finna orsaker till varför man vill förhålla sig neutral vid en eventuell krigssituation, samt hur neutraliteten tar sig uttryck i verkligheten.

1.2.1 Avgränsningar

I Europa finns fem neutrala stater: Sverige, Finland, Schweiz, Österrike och Irland. De länder vi har valt att undersöka är Sverige, Irland och Schweiz. Vi valde tre länder på grund av att vi ansåg att två inte skulle ge en tillräckligt god bild av hur begreppet neutralitet har använts, och för att ge en större bredd på uppsatsen i avseende på teori. Vi begränsade oss dock till tre istället för att studera

samtliga fem länder på grund av vår begränsade tid och uppsatsens begränsade omfattning i antal ord.

Vi har valt länder på olika preferenser som vi funnit relevanta för vår studie. Sverige tedde sig som ett självklart val då det är det land som vi själva har störst inblick och förståelse för, men också ett land där neutraliteten periodvis har varit mycket ifrågasatt, bland annat för att Sverige under kalla kriget samarbetade med Nato/USA i hemlighet och i praktiken inte var alls så neutrala som man utgav sig för att vara (Nilsson, 2009, s.287).

Schweiz har en lång tradition av att vara officiellt neutrala, och i många sammanhang refereras det till Schweiz när man talar om neutralitet. Schweiz har lyckats bevara sin neutralitet trots att det är ett litet land, inklämt bland många större nationer i Europas kärna där flertalet konflikter har utspelat sig. Dessutom har Schweiz hållit sig till neutraliteten på det mest handgripliga sättet genom att avstå från att ingå i olika allianser. Än idag står landet utanför både EU och Nato. Man var även väldigt sen med att bli medlem i FN, så sent som 2002 ingick man sin första allians (Nationalencyklopedin, Schweiz).

Irlands geografiska läge skiljer sig väsentligt åt från Schweiz, därför finner vi det vara en intressant kontrast som ger ett annat perspektiv på varför man vill förhålla sig neutral. Irland har inte något sannolikt hot från övriga Europa och kan därför uppträda med en annan syn på hot och beskydd, då de inte behöver känna sig hotade av några grannländer.

Österrike hade varit ett alternativ istället för Schweiz, utifrån geografiska förutsättningar och neutral position, men vi valde bort det som alternativ då Österrike är med i EU och Schweiz har en mycket längre och tydligare historia av neutralitet och alliansfrihet vilket vi anser gör Schweiz mer intressant för denna uppsatsens syfte.

Finland valde vi bort då landet på många sätt är likt Sverige och det inte tedde sig logiskt att jämföra Sverige, Finland och ett tredje land då Sverige och Finland är två alldeles för likvärdiga länder. Dessutom gränsar Finland till Ryssland, vilket kan ha haft en betydande inverkan på dess val av neutrala hållning, särskilt under kalla kriget (Wyss, 2011, s.26).

Med tanke på begränsad tid och begränsat antal ord har vi fått göra vissa vidare avgränsningar för att kunna genomföra studien på ett trovärdigt sätt. Dels har vi avgränsat oss till att endast beröra neutralitetspolitik i Europa under andra världskriget och kalla kriget, dvs. en avgränsning i både tid och rum. Detta för att begränsa uppsatsens material och omfattning till en rimlig nivå. Andra världskriget och kalla kriget var två perioder då hela Europa var fyllt av spänningar och konflikter. Under denna perioden lades även grunden för det samhälle vi har idag med ett stort inslag av internationella samfund, globalisering och integrering mellan länder. Första världskriget valde vi att inte fokusera på då det i flera avseenden är mindre aktuellt än det senare. Inte heller var lika många stater involverade. Dessutom var inte Irland en egen stat under den här perioden så det skulle bli svårt att analysera deras handlande. Vidare har vi även fått avhålla oss från att beröra inomstatliga konflikter och skeenden utanför Europas gränser under den valda perioden.

Gällande beskrivningen av de olika ländernas avvikelser från neutraliteten har vi inte resurser att i detalj förklara händelseförloppen och presentera en fullständig bild. Vårt syfte är snarare att framhålla olika exempel som vi anser vara relevanta för diskussionen kring de problem aspekter som finns med neutralitetsrätten och det komplexa med att förhålla sig neutral. För att få en sammanhållen bild av länderna hade man behövt väga samman alla de faktorer som kännetecknar ett lands politik och ideologiska ståndpunkt. Därför har vi även fått begränsa oss till att i huvudsak studera utrikes- och säkerhetspolitik samt en del av de internationella relationer, allianser och förbund som finns snarare än att kartlägga samtliga.

1.2.2 Material

Vi har i första hand använt oss av sekundärmaterial, det vill säga befintlig forskning och litteratur som berör vårt ämne. Materialet består i huvudsak av historisk forskning och litteratur som förklarar och utreder hur ett visst skeende utspelade sig på ett kanske oväntat sätt.

På grund av våra omfattande avgränsningar har vi valt att fokusera materialet främst på de delar av historien som kan upplevas kontroversiella eller uppseendeväckande och behövt utesluta mycket av kartläggningen av händelserna.

Vidare har vi även kontrollerat många av våra uppgifter i dubbla källor, och i vissa fall även visat detta i refereringen.

1.3 Begreppsdefinitioner

1.3.1 Andra Världskriget

Andra världskriget utspelade sig 1939-1945 mellan axelmakterna: Tyskland, Italien, Japan och deras bundsförvanter på en sida och de allierade: Storbritannien, Frankrike, USA, Sovjetunionen och deras bundsförvanter på andra sidan. Det var ett globalt krig som periodvis utkämpades på helt skilda platser (Huldt, Nationalencyklopedin).

Andra världskriget var ett totalt krig i bemärkelsen att krig, stat och samhälle smälte samman och skillnaden mellan civilt/militärt löstes upp (Kaldor, 1999, s. 35). Förintelseläger där runt 6 miljoner judar dödades, bomboffensiver mot bland annat Tyskland och Japan, övergrepp mot civilbefolkningen i Asien och Europa är endast några få exempel på de hemskheter som utspelade sig under krigsåren (Huldt, Nationalencyklopedin).

1.3.2 Kalla kriget

Kalla kriget kallas den konflikt som ägde rum mellan västmakterna (främst USA) och öst/kommunistländerna (främst Sovjet) från andra världskrigets slut fram till 1989-90. Konflikten kännetecknas av starka ideologiska och politiska motsättningar, kapprustning och ömsesidiga hot om krigsutbrott.

Kalla Kriget ledde aldrig till någon väpnad konflikt mellan USA och Sovjet, men däremot gav båda parter stöd, i form av vapen och pengar, till motsatta sidor i olika regionala eller lokala konflikter. Den hårdbevakade skiljelinje som efter 1945 delade kommuniststyrda Öst från Väst brukar kallas för järnridån (Nationalencyklopedin, järnridån).

1.3.3 Folkrätt

Folkrätt, som även kallas internationell rätt, berör regler mellan stater, internationella organisationer och andra internationella organ. Till skillnad från nationell rätt finns i folkrätten en frånvaro av tvingande procedurer. Internationella domstolen i Haag är till för att lösa folkrättsliga tvister, men staterna kan själva välja i vilken utsträckning de önskar acceptera domsluten (Bring, Nationalencyklopedin).

Inom folkrätten är sanktion en vanlig term och betecknar de åtgärder (straff), som vidtas mot stater som bryter mot det internationella regelsystemet (Nationalencyklopedin, sanktion). Sanktioner kan vara både politiska och ekonomiska.

1.3.4 Alliansfrihet

Alliansfrihet är något som alltid kan uppfyllas, både i freds- och krigstid, och som är en förutsättning för att kunna upprätthålla neutraliteten vid ett krigsutbrott. Alliansfrihet är ett av flera medel som i fredstid möjliggör en neutral hållning i krigstid (Agrell, 1983, s.5) och den kan delas in i två typer: militär och politisk alliansfrihet (Wyss, 2011, s. 28). Utan alliansfrihet är neutralitet endast en illusion, omöjlig att uppnå, då allianssystemens inbyggda automatik omöjliggör för en medlemsstat att förhålla sig neutral vid en konflikt. Alliansfrihet är med andra ord en förutsättning men inte en garanti för neutralitet. Kort sagt förklaras de båda begreppen genom uttrycket ”alliansfrihet i fred, syftande till neutralitet i krig” (Agrell, 1983, s.5).

1.3.5 Nato

North Atlantic Treaty, Atlantpakten, undertecknades den 4 april 1949 av USA, Kanada och 10 andra europeiska stater. Två år senare fick pakten en fast

organisation, North Atlantic Treaty Organisation. Bakgrunden till NATO var det uppfattade militära hotet från Sovjet och dess allierade (Lindahl, Winnerstig, Nationalencyklopedin). Idag har organisationen hela 28 medlemsländer och är engagerad i olika fredsbevarande situationer runt om i världen (Lindahl, Winnerstig, Nationalencyklopedin).

1.4 Teori

Vårt teorifokus kommer att ligga på teorier kring begreppet neutralitet och vilka olika former och definitioner det finns av detta enda begrepp, samt hur väl detta har kunnat efterlevas under de två krig vi studerar. Vidare har vi även använt oss av realism och liberalism för att förklara de eventuella avsteg som gjorts från denna, samt varför man valde den som strategi i det initiala skedet.

1.4.1 Realism

Realismen uppstod under mellankrigstiden mellan första och andra världskriget, och mycket av forskningen fokuserades just på att hitta orsaker till varför krig uppstår. Realister tror inte på någon universell moral eller etik, och ingen stat bör därför offra det egna intressen till förmån för något etiskt syfte, staten som aktör bör till och med distansiera sig ifrån traditionell moral. Det enda moraliska syftet är att skydda och upprätthålla den egna staten (Dunne, Schmidt, 2011, s.86-87).

Ett fenomen som inom realism betraktats som den enda fredsbevarande metoden är maktbalans mellan stater. Syftet är att finna en jämvikt där ingen stat eller allians av stater kan dominera en annan, på så sätt balanseras makten. Kalla kriget är ett utmärkt exempel på just detta (Dunne, Schmidt, 2011, s.88).

För att koppla samman realism och neutralitet så ser en realist neutralitet som en av många användbara sätt att skydda statens egenintresse. Om en stats neutralitet i en konflikt är det enda sättet att skydda den egna staten så bör den anamma en neutralitetspolitik. En realist anser inte att det finns någon anledning för andra stater att respektera den egna statens neutralitet, istället är det upp till varje stat att värna om och skydda sin egen neutralitet i den mån det är möjligt. Därför är självförsvar en huvudfaktor i en realistisk neutralitet och man förespråkar väpnad neutralitet (Jesse, 2006, s.8). Neutralitet är ett lämpligt alternativ för en liten stat som vill undvika att bli indragen i internationella konflikter med större och mäktigare stater (Jesse, 2006, s.18).

1.4.2 Liberalism

Vid slutet av andra världskriget och bildandet av Nationernas Förbund väcktes intresset för en ny syn på internationella relationer, liberalismen. Den försvann

dock snabbt igen i och med kalla kriget som präglades av en tydlig realistisk vinkel som nämndes ovan. Vid kalla krigets slut återuppstod liberalismen när en ny världsordning proklamerades. Perspektivet bygger mer på idéer än på suveränitet och förespråkar bland annat jämlikhet och mänskliga rättigheter, värden som kräver både nationella och internationella institutioner för att upprätthållas (Dunne, 2011, s.102-103).

Liberaler ser inte anarki som den enda orsaken till krig, det kan även vara faktorer som maktobalans, imperialism eller odemokratiska regimer (Ibid).

Ur ett liberalt perspektiv kan stater anta en neutralitetspolitik utifrån principen om suveränitet. Andra stater måste respektera deras neutralitet eftersom internationell rätt säger att varje stats suveränitet är okränkbar. En liberal anser att beskyddandet av den egna neutraliteten är ett alternativ och inte en nödvändighet. Från ett liberalt perspektiv skulle en neutral stat välja neutralitet baserat på inrikespolitiska faktorer eller internationella normativa värderingar, och man skulle försöka bidra till att skapa en kollektiv säkerhet oberoende av om det direkt ökar den egna neutrala statens säkerhet eller inte (Jesse, 2006, s.9-10).

2 Neutralitetsbegreppet

Neutralitetsbegreppet är ett omtvistat begrepp som behöver noggrann definiering för att fungera på rätt sätt. Härledningen kommer från det latinska ordet för ”ingendera” eller ”ingen av de två”, och diskuterades som en möjlig säkerhetspolitisk strategi redan på 400-talet f.Kr. (Westberg, 2010, s.7). Kruket var att det under lång tid inte fanns några erkända regelverk som definierade rättigheter och skyldigheter för stater som väljer en neutral ställning, dessa fastställdes inte förrän 1907 vid fredskonferensen i Haag (Westberg, 2012, s.8).

Haagkonventionen omfattar krigshändelser både på land och vatten samt i luftrummet över en neutral stats territorium. Idag anses neutralitetsrätten i Haagkonventionen vara en erkänd del av den allmänna folkrätten som gäller för samtliga stater, vare sig de är anslutna till konventionen eller ej (Westberg, 2010, s 14-15). Den femte och trettonde Haagkonventionen reglerar en stats neutralitet vid krig mellan andra militära krafter. Konventionen tilldelar neutrala länder vissa rättigheter och skyldigheter i händelse av krig. Vid en konflikt skall en neutral stat upprätthålla alla ”civila” avtal, dvs bortsett från militära relationer, med en krigsförande stat så att dessa kan fortsätta på samma villkor som före krigsutbrottet (Westberg, 2010, s.19).

Att vara neutral eller inte är en politisk fråga snarare än en rättslig, och valet att stå utanför en väpnad konflikt ligger därför helt inom den suveräna statens beslutskompetens och ingen krigsförande part kan tvinga en tredje part till att ta ställning i en konflikt (Cramér, 1989, s.19-20).

2.1 Olika former av neutralitet

Man skiljer på två olika typer av neutralitet: permanent och ordinär. Dessa varianter skiljer sig åt markant när det kommer till den neutrala statens skyldigheter i fredstid, men inte nämnvärt i händelse av krig (Westberg, 2010, s.8-9).

Den ordinära neutraliteten är tillfällig och tillkännages vanligen i anknytning till en uppblående konflikt. Denna neutralitet kan också upphöra när helst den neutrala staten önskar, men så länge den är uttalat neutral har den förbundit sig till samma förpliktelser som en permanent neutral stat vid en konflikt eller krig. En permanent neutral stat har däremot skyldigheter även i fredstid, neutraliteten syftar då till att tala om hur landet kommer att agera vid en eventuell framtida konflikt. En stat som är uttalat permanent neutral har alltså en skyldighet att i fredstid agera på ett sådant sätt att den kan behålla neutraliteten i händelse av krig, exempelvis

genom att inte ingå militära allianser ens i fredstid samt att upprätthålla ett tillräckligt försvar för att kunna avvärja en eventuell kränkning av det egna territoriet (Westberg, 2010, s.8-9). Detta för att undvika att en krigförande stat utnyttjar den neutrala statens territorium till förmån för krigsansträngningar. Den neutrala staten är till exempel skyldig att förhindra att neutralt område används för transport av trupper och förnödenheter (Cramér, 1989, s. 21). Permanent neutralitet innebär alltså att ett land även i fredstid måste ha sin neutralitet i åtanke genom att inte göra något som kan äventyra dess förmåga att behålla sin neutrala ställning i ett eventuellt framtida krig.

Skillnaden mellan ordinär och permanent neutralitet kan därigenom sägas vara trovärdigheten: en ordinärt neutral stat kan när som helst säga upp sin neutralitet och det blir därför svårt att förutsäga den statens handlande. Detta påverkar trovärdigheten för att landet kommer att förhålla sig neutralt eftersom det i princip när som helst kan välja att alliera sig med någon av de krigförande parterna (Cramér, 1989, s.20-21). De enda undantagen som en neutral stat kan göra är av humanitära skäl: sjuka och skadade kan låtas transporteras över neutralt område utan att det ska anses som opartiskhet.

Utöver det bör även nämnas att enligt neutralitetsrätten kan en neutral stat i specialfall låta krigförande stater nyttja dess territorium för krigsansträngningar utan att neutraliteten äventyras, detta endast om restriktionerna tillämpas opartiskt, dvs. att samma regler gäller för samtliga medspelare; en fördel som nekats land A måste även nekats land B (Cramér, 1989, s.22-23). Alla former av finansiellt stöd är dock förbjudet till båda sidor i en konflikt, oavsett om dessa är symmetriska till båda parter (Cramér, 1989, s.21).

En neutral stat förbinder sig dock inte till att även vara opartisk rent ideologiskt (ideologisk neutralitet), utan det finns utrymme för både sympati och kritik mot en krigförande stat utan att detta sätter den militära neutraliteten på spel (Cramér, 1989, s.24).

2.2 Alliansers förenlighet med neutralitet

Ett stärkande av den internationella rätten och kollektiva säkerheten är inte i sig oförenligt med neutralitet, (Westberg, s 42) men det är stadgar och förväntningar på de allierade länderna som inte är förenligt med neutralitet. Kapitel VII i FN-stadgan utgör grunden för flera av det internationella samfundets sanktioner. FN:s säkerhetsråd kan med stöd i detta kapitel vidta kollektiva sanktionsåtgärder för internationell fred om säkerheten är hotad. När säkerhetsrådet beslutat om sanktioner är medlemsstaterna folkrättsligt förpliktade att genomföra åtgärderna (Rgeringen, 2011) och det faktum att en neutral stat tvingas ta del i en konflikt de egentligen förbundit sig att vara opartiska i är såklart oförenligt med neutraliteten.

Samma sak gäller det centrala i Natos stadga, artikel 5, där det står att ett angrepp mot någon av de undertecknade staterna betraktas som ett angrepp mot dem alla, vilket innebär att övriga stater då skall bistå den anfallna staten.

Traditionellt sett har detta ansetts huvudsakligen innebära militärt bistånd, men kan även röra sig om andra former av stöd (Nationalencyklopedin, Atlantpakten)

Att betrakta en attack mot ett alliansland som ett angrepp mot det egna landet är snarare motsatsen till att vara neutral, vilket just är anledningen till varför alliansfrihet är en så stark komponent i att försöka upprätthålla neutralitet. Även om EU är en politisk allians och inte en militär som Nato, finns även inom EU en så kallad musketörsprincip, dvs. att medlemsstaterna tvingas sluta upp kring ett annat medlemsland i händelse av konflikt eller ett väpnat angrepp mot det landet. Irland lyckades dock med att föra in en klausul i EU:s nya konstitution från 2004 om ett undantag från denna princip för de neutrala staterna så att dessa kan bibehålla sin neutralitet trots sin status som EU-medlem (Bring, 2008, s.395).

Som vi kan se är det enligt stadgarna delvis mer förenligt med neutraliteten att vara medlem i EU än i FN och Nato efter Irlands klausul, men man bör också ha i åtanke att även om ingåendet i en allians lämnar utrymme till neutralitet skapar det också förväntningar. Att ingå en allians men ändå starkt hålla sig till sin neutralitet och inte hjälpa ett attackerat alliansland, anser vi är att motverka syftet med en allians som kanske till och med kan skapa motsättningar. Exempelvis anses det osannolikt att Sverige inte skulle ingripa om ett annat EU-land blev angripet (MSB, 2011).

3 Neutralitet i praktiken

Vi har valt att studera tre länder som skiljer sig åt på vissa väsentliga punkter. Samtliga är medlemmar i FN, Irland och Sverige är med i EU och ingen utav dem är medlemmar i Nato. Schweiz är det enda landet som är erkänt permanent neutralt, även Sverige är permanent neutrala medans Irland endast är ordinärt neutrala. Skillnaden mellan Sveriges och Schweizs permanenta neutralitet är att Sveriges endast är de facto, medans Schweizs är de jure (Wyss, 2011, s.26; s.27). Utöver detta vill vi tillägga att Schweiz och Sverige har en väpnad neutralitet till skillnad från Irland, som har en oväpnad (Jesse, 2006, s.16-17)

Hädanefter använder vi oss av Haagkonventionens definition av neutralitetsrätten när vi talar om neutralitet. Således innebär ”att bryta mot neutraliteten” att man bryter mot någon del i neutralitetsrätten från 1907.

3.1 Sverige

Neutralitet och alliansfrihet utgjorde under 1900-talet centrala och positivt laddade begrepp i svensk säkerhetspolitik. Vi har undgått två världskrigs förintelse och lidande, något som vi tillskrivit just alliansfrihetens och neutralitetens betydelse. Sedan 1814 har det varit fred i Sverige och denna långa period av fred som präglar vår historia (Holmström, 2000, s.5).

Neutralitetspolitikens syfte och innehåll har varit ett föremål för debatt vid en rad olika tillfällen under 1900-talet och många gånger har det funnits röster som ifrågasatt neutraliteten (Agrell, 1983, s.3). Uppfattningen om Sverige som neutralt land är idag förlegad då vi är medlemmar både i FN och EU, samt är partnerland till Nato. Trots detta kvarstår uppfattningen om att Sverige är och verkar som ett neutralt land (MSB, 2011). Neutralitet och alliansfrihet har varit och är fortfarande en stor del av vår nationella identitet, vilket bland annat visar sig i de röster som höjs emot ett Nato-medlemskap.

3.1.1 Andra världskriget

Sveriges agerande under andra världskriget har fått en stor betydelse både för den neutralitetspolitik som följde därefter, men också för omvärldens syn på den svenska neutraliteten (Agrell, 1983, s.13). Svenskt engagemang för angripna grannländer och krav på eftergifter gentemot de krigförande länderna ställdes

emot den svenska regeringens ambitioner om att hålla sig till en neutral linje som skulle skona landet från att bli inblandat i kriget (Westberg, 2010, s.57), något som i efterhand blivit utsatt för kritik (Westberg, 2010, s.69).

Samma dag som tyska trupper överskred den polska gränsen i september 1939, avgav Sverige en neutralitetsdeklaration i förhållande till det krig som nu brutit ut på kontinenten (Cramér 1989, s 82), men några månader senare var neutraliteten plötsligt inte lika självklar. I november inledde Sovjetunionen sitt anfall mot Finland och alla de nordiska politiker som in i det sista hade hoppats på att Norden skulle klara sig utan att bli indraget i kriget, fick nu tänka om och tvingas ta ställning i frågor som rörde militär hjälp till Finland (Westberg, 2010, s.57).

Den militära attacken mot Finland skapade en stark reaktion i Sverige, den svenska opinionen tog ställning för Finland och det rådde i stort sett en politisk enighet i Sverige om att lämna ett omfattande humanitärt och militärt bistånd till Finland (Cramér, 1989, s.83). Sverige hävdade att Sovjet-Finland konflikten, oftast benämnt som Vinterkriget, var lokal och fristående från stormaktskriget och därför ansåg man inte att den neutralitetsförklaring som utfärdades i september gällde i detta fall. Den svenska ståndpunkten under Vinterkriget beskrivs snarare som ”icke krigförande” och inte som neutralitet (Cramér 1989, s 83).

I juni 1940 presenterades från tyskt håll krav om att krigsmateriel och soldater på väg till och från permission skulle få färdas på svenska järnvägar. Sverige som nu var isolerat i den tyska maktsfären eftersom både Danmark och Norge blivit invaderade, fick slutligen vika sig och den svenska regeringen beslutade att tillmötesgå de tyska kraven. I genomsnitt färdades 30 000 tyska soldater per månad genom Sverige under flera år, men officiellt hävdade man fortfarande sin neutralitet (Westberg, 2010, s.63-64; Cramér, 1989, s.92). Efter tyska påtryckningar uppmanade den svenska regeringen till och med medierna att vara sparsamma i kritiken mot Tyskland (Westberg, 2010, s.61-62), en avvikelse som visade särskild hänsyn mot Nazityskland eftersom åsikter och media inte är reglerat i neutralitetsrätten.

Ett år senare inledde Tyskland sitt anfall mot Sovjetunionen och samma dag presenterades nya krav på svenska eftergifter. Man krävde bland annat att tyska fartyg och flygplan skulle kunna anlöpa vid svenska hamnar, att tyska flygplan som av misstag kommit in på svenskt område inte skulle beskjutas och, ur ett neutralitetsperspektiv den största eftergiften, en transport på svenska järnvägar av en fullt rustad tysk armé. Efter en diskussion kring eftergifterna fattade riksdagen ett beslut om att tillmötesgå begäran om den tyska arméns förflyttning (Westberg, 2010, s.64-66; Cramér, 1989, s.90).

1942-43 anslöt USA sig till alliansen mot Tyskland och det innebar en vändpunkt i kriget: Tyskland genomled militära motgångar och i kombination med en ökad svensk försvarsförmåga kunde Sverige börja föra en mer västvänlig politik med färre eftergifter till Tyskland. Bland annat visade regeringen stort tålamod med omfattande kränkningar av svenskt luftrum av brittiska bombflygplan i krigets slutskede och tillät även britterna att sätta upp avlyssningsstationer på svenskt territorium (Westberg, 2010, s.67-68).

1945 hade andra världskriget nått sitt slut och det övergripande svenska utrikespolitiska målet att undgå krig hade uppnåtts (Cramér, 1989, s.92).

Neutralitet hade deklarerats vid krigsutbrottet men som vi ser ovan förekom omfattande avvikelser från den uttalade strikta neutraliteten.

3.1.2 Kalla kriget

”Alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig”, så löd formeln för Sveriges utrikespolitik under kalla kriget, men hur väl stämde detta i praktiken? (Holmström, 2000, s.5).

Analyser, avhandlingar och forskning på området är otroligt omfattande. Enbart det senaste stora forskningsprogrammet, Sverige under kalla kriget (SUKK), resulterade i 16 böcker (Westberg, 2010, s.71). Således kommer vi långt ifrån kunna presentera en fullständig bild av Sveriges politik under kalla kriget, vår avsikt är istället att belysa avvikelser från neutraliteten genom att framhålla vissa exempel.

Idag finns det en mängd olika exempel som stödjer det faktum att Sverige varken var alliansfritt i fred eller hade planer på att förbli neutrala vid ett eventuellt krigsutbrott. Ett militärt samarbete med västmakterna hade under fredstid pågått sedan början av 1950-talet och i händelse av krig skulle Sverige gå med Nato mot Sovjetunionen/Warszawapakten. Både USA och Sovjet var medvetna om detta och trodde inte på att Sverige skulle förbli neutralt vid ett krigsutbrott (Holmström, 2000, s.8-9; Bjereld, 2008).

Ett svenskt initiativ till ett skandinaviskt försvarsförbund (Agrell, 1983, s.3) som gick i stöpet 1949 levde fortfarande kvar genom informella möten med högt uppsatta officerare hos Nato-länderna Norge och Danmark, men även hos stormakterna Storbritannien och USA. Man övade inte ihop i särskilt stor utsträckning men informerade varandra om styrkor och planer och det skapades en underrättelseallians där Nato-länderna blev matade med information (Holmström, 2000, s.9; Bjereld, 2008).

I efterhand frisläppta NATO-dokument visar hur alliansen hade räknat med att Sovjetunion snabbt skulle attackera eller inringa Sverige. I Natos strategidokument, godkända på ministernivå, från 1949-89 uttrycker man att Skandinavien måste försvaras som en helhet med gemensamma försvarsplaner i den mån det är möjligt. (Holmström, 2000, s.10). Det ter sig uppenbart att svensk neutralitet var västvänligt inriktad och det fanns en underförstådd samverkan med västblocket. Neutralitets-politikkommissionen redovisade svenska förberedelser för Nato-samverkan under 1950-talet som stämmer överens med Natos strategidokument från samma tidsperiod. Här avslöjas bland annat planer om att svenskt flyg skulle delta i attacker mot Sovjet i danskt och norskt luftrum (Holmström, 2000, s.10).

Mikael Nilsson redovisar i sin artikel ”Amber Nine” empirisk fakta som stödjer Holmströms linje, Nilsson visar på hur Nato under hela 1950 och 60-talet använde sig av en hemlig flygsträcka som gick över sydvästra Sverige. I artikeln redogörs det för att Sveriges regering var medveten om flygsträckans existens och regelbundet gav Nato klartecken att använda den vid flygningar till Tyskland,

Danmark och Norge. Den svenska regeringen hemlighöll Nato-flygningarna över svenskt territorium, vilket anses kontroversiellt särskilt eftersom det fanns alternativa flygrutter som Natoplanen kunde ha använt sig av (Nilsson 2009, s.292).

Alla dessa avslöjanden om de svenska banden till Nato ger en helt ny bild av den svenska neutralitetspolitiken. I efterhand är det uppenbart att det fördes någon form av dubbelpolitik. Den officiella politiken var en typ av idealpolitik som man ville att omvärlden och den svenska befolkningen skulle tro på, men parallellt och i hemlighet fanns en pessimistisk realpolitik som grundade sig på hur världen såg ut och som innefattade en given plats för ett västsamarbete.

I alla länder finns en skillnad mellan ord och handling, det vill säga mellan realpolitik och retorik. I fallet Sverige har denna skillnad varit uppseendeväckande stor (Holmström, 2000, s.13), vilket vi har försökt belysa ovan.

3.2 Schweiz

Ända sedan 1500-talet har Schweiz antagit en utrikes och säkerhetspolitisk hållning som baseras på landets icke-inblandning i andra staters affärer (Swiss Federal Department of Foreign Affairs, 1993, s.6) och Schweiz var den första staten vars permanenta neutralitet fick en folkrättslig förbindelse. Denna händelse ägde rum vid fredskonferensen i Paris år 1815, då Schweiz begärde att landets eviga neutralitet skulle erkännas internationellt, vilket godtogs av den tidens europeiska stormakter (Frankrike, Storbritannien, Österrike, Preussen, Ryssland), eftersom dessa ansåg att Schweiz eviga neutralitet och territoriella okränkbarhet låg i hela Europas intresse (Cramér, 1989, s.37). Precis som i Sverige har neutralitet varit en del av schweizisk nationell identitet (Wyss, 2011, s.31) och denna bild lever kvar än idag. Efter andra världskrigets slut var neutraliteten så inrotad i den nationella identiteten att regeringen försökte förhindra historisk forskning som ifrågasatte schweizisk neutralitet under de två världskrigen (Wyss, 2011, s.31).

3.2.1 Andra världskriget

När andra världskriget blev ett faktum ville den schweiziska regeringen finna en utrikespolitisk balans mellan de två stormaktsallianserna som uppstod. 1939 meddelade därmed Schweiz att man avsåg uppta en strikt neutral hållning i alla framtida militära konflikter (Cramér, 1989, s.7).

Kort efter det att kriget brutit ut i september 1939 lagstiftade man om förbud av export av krigsmateriel, men dessa bestämmelser kom inte att efterlevas. En omfattande schweizisk export av vapen, ammunition och annan krigsmateriel

ägde rum under hela kriget, i utbyte mot leveranser av viktiga råmaterial och födoämnen (Cramér, 1989, s.48).

Med tanke på Schweiz geografiska läge är landet extremt beroende av utrikeshandel, detta i kombination med avsaknad av egna hamnar resulterade i att man befann sig i en beroendeställning till axelmakterna, som genom Tysklands snabba militära expansion helt hade omringat Schweiz med undantag från gränsen till Frankrike (Cramér, 1989, s.41, s.48). Den schweiziska regeringen ansåg det därför vara nödvändigt att göra avsteg från den strikta neutraliteten till axelmakternas förmån. Ett krigshandelsavtal slöts med Tyskland 1940, som innebar att Tyskland tog på sig försörjningen av Schweiz med en del viktiga råvaror som kol och järn. I utbyte förband sig Schweiz att ställa till förfogande nödvändig transportkapacitet för transithandeln mellan Tyskland-Italien samt garantera leveranser av industrivaror som var nödvändiga för tyska krigsansträngningar (Cramér, 1989, s.49). Termen transithandel betyder handel mellan två länder där varan passerar ett tredje land, i detta fall Schweiz, utan tullar (Nationalencyklopedin, transitohandel).

Genom avtalet förband sig också Schweiz att ställa en handelskredit till Tyskland som efter tyska påtryckningar och hot om att strypa tillförseln av råmaterial, utökades till mer än det dubbla (Cramér, 1989, s.49). Här bör det poängteras att krediter, finansiellt stöd och överföring av krigsmateriel till en krigförande stat är direkt oförenligt med neutralitetsrätten och ett absolut brott mot denna, oavsett om båda sidor ges samma förmåner. (Cramér, 1989, s.21).

Ur ett militärt perspektiv uppfattades den schweiziska neutraliteten och den territoriella integriteten vara direkt hotad vid så få som ett tillfälle under kriget, i maj 1940 då Tyskland invaderade Frankrike. Men det schweiziska militära försvaret, tillgången till schweiziska produktionsresurser och den schweiziska kontrollen över transportvägar, som lätt kunde bli förstörda vid en attack, hindrade Tyskland från att militärt invadera landet (Cramér, 1989, s.53; Vagts, 1997, s.467).

Schweiz behövde inte låta tyska arméer färdas över landets territorium, till skillnad från Sverige, och klarade sig därför bättre ur det neutralitetsperspektivet. Inte heller de västallierade invaderade någonsin Schweiz under kriget (Vagts, 1997, s.468), men däremot förekom militära kränkningar av schweiziskt luftterritorium i stor omfattning under hela kriget, speciellt från de västallierades sida. Den schweiziska regeringen protesterade kraftigt mot dessa kränkningar men hade inte tillräcklig stridskraftig förmåga att stoppa dem. Vid ett tillfälle försökte ett schweiziskt jaktflygplan tvinga att amerikanskt bombflygplan att landa, då det kränkte schweiziskt luftrum, men blev istället attackerat (Cramér, 1989, s.53; Vagts, 1997, s.467).

Under de första månaderna i kriget var schweiziska städer fullt upplysta nattetid, som en följd av landets neutrala status och för att förhindra bombning av misstag. Men efter ett år kom påtryckningar från axelmakterna om att det skulle råda total mörkläggning för att brittiska piloter skulle få svårigheter med lokaliseringen av sina mål. Denna väldigt betydande eftergift ur ett neutralitetsperspektiv, hävdades inte förrän under det sista året på kriget (Cramér, 1989, s.53; Vagts, 1997, s.468).

Liksom i Sverige spred sig de tyska påtryckningarna även till medierna och möjligheterna till fri opinionsbildning begränsades kraftigt. Censur av medierna tillämpades 1940 och i stort sett förbjöds den schweiziska pressen att publicera något som kunde uppfattas som kritik mot de krigförande (Cramér, 1989, s.51-52).

Schweizs geografiska position och deras starka beroende av handel för att kunna försörja sig var de två främsta faktorerna som spelade en avgörande roll för den schweiziska regeringens avsteg från den strikta neutraliteten. Det genomsyrande utrikespolitiska målet var att förbli icke krigförande, vilket man också lyckades med (Cramér, 1989, s.53).

3.2.2 Kalla kriget

Den schweiziska regeringen var starkt övertygad om att den enda möjligheten till att förbli neutral under kalla kriget var att möta kränkningar av neutraliteten med väpnat motstånd (Wyss, 2011, s.31). Även om man önskade upprätthålla en självförsörjande beväpningspolicy så uppstod det svårigheter då den egna vapenindustrin saknade modern militär vapentechnik. Detta i kombination med att man var rädd för Öst och ett sovjetiskt anfall resulterade i att man vände sig endast till Väst för att köpa vapen (Wyss, 2011, s.39).

Enligt statsvetaren Harto Hakovirta var alla fem neutrala, europeiska länder (Sverige, Finland, Irland, Schweiz, Österrike) beroende av vapenimport under kalla kriget, men endast Finland upprätthöll en strikt balans mellan Öst och Väst då man köpte vapen från Sovjet, Sverige och Storbritannien (Wyss, 2011, s.26). Från slutet av andra världskriget till 1958 var Storbritannien nästan uteslutande det land som försåg Schweiz med luftvapen och militärfordon. Under 1950-talet började man också ta emot militär hjälp från USA och köpa vapen från Frankrikes vapenindustri. Samtidigt vägrade man ta emot alla erbjudande om vapen, inte bara från Sovjet, utan från hela den östra sidan om järnridån (Wyss, 2011, s.39).

USA, Storbritannien och Frankrike tillhörde västblocket, men även Nato, vilket innebar dels att Schweiz närmade sig den ena sidan i konflikten, dels att man närmade sig en militär allians, något som verkligen sätter neutraliteten på spel i ett framtida krig.

Det bör emellertid poängteras att neutrala stater är fria när det gäller inköpet av vapen. Svårigheten ligger just i att enbart köpa vapen från en sida i en konflikt, då man riskerar att inte kunna hålla sig neutral i ett framtida krig. Det sistnämnda, att vara partisk (i detta fall gällande import av vapen), är det som bryter mot neutralitetsrätten. Om ett krig utbröt skulle Schweiz vapensystem vara beroende av assistans utifrån och det mest troliga är att landet skulle behöva alliera sig med den stat som kan förse Schweiz med vapen (Wyss, 2011, s.40).

Förutom det legala perspektivet misskrediterade schweizisk vapenimport också dess trovärdighet som neutral stat. Handel med luftvapen och stridsvagnar är svårt att hålla hemligt och på så vis visade Schweiz upp för hela världen hur de rustade upp sin armé med amerikanska, brittiska och franska vapen. Med andra ord blev

det tydligt både för Sovjet och USA att landet inte upprätthöll sin neutralitet. En del policyskapare i det schweiziska utrikesdepartementet föreslog att man skulle köpa in vapen även från Öst, just för att dela upp importen på båda sidor. I slutändan var man dock mer rädd för att sätta sin ”västvänliga neutralitet” på spel än neutraliteten per definition, vilket också visar på att man genom sitt val av vapenimport faktiskt valde sida i konflikten och avvek från sin neutralitetspolicy (Wyss, 2011, s.41).

Forskning om schweizisk neutralitet under kalla kriget började relativt sent (Wyss, 2011, s.26), vilket vi har märkt då vi försökt hitta material om denna tidsperiod. Den forskning som berört kritik gentemot schweiziskt handlande under kalla kriget har främst tagit upp ett vapenimport-perspektiv vilket också är anledningen till varför vi valt ett sådant perspektiv. Ett mer omfattande samarbete, som i fallet Sverige/Väst under kalla kriget, har vi inte funnit empiriska källor till och antar därför i denna uppsats att Schweiz huvudsakliga brott mot neutralitetsrätten och avvikelse från neutralitetspolicyn under kalla kriget var dess partiska vapenimport.

3.3 Irland

Irlands neutralitet bygger i mångt och mycket på deras tidigare uppfattningar om vad självständighet skall innebära, samt möjligheten till att föra en helt egen, oberoende utrikespolitik. I Irlands fall gäller detta naturligtvis mestadels oberoende ifrån Storbritannien eftersom de länge var en del av det Brittiska samväldet. Irland har endast landsgräns mot Storbritannien så att agera oberoende av dem är det ultimata beviset för Irlands självständighet (Fanning, 1990, s.1; Jesse, 2006, s.19).

Det finns invändningar mot Irlands neutralitet precis som mot Sveriges och Schweiz, man talar om ”icke-krigförande” istället för neutralt (Salmon, 1989 s.120; Jesse, 2006, s.11). Den irländska neutraliteten var inte erkänd på samma sätt som till exempel Schweiz, och den nämns heller inte i den irländska konstitutionen. Syftet är snarare att hålla Irland utanför krig än att förhålla sig neutral vid konflikt. Dessa två innebär inte nödvändigtvis samma sak (Salmon, 1989, s.121-122).

3.3.1 Andra världskriget

På grund av att Irland under första världskriget fortfarande var en del av Storbritannien blev andra världskriget den första konflikten då landet behövde ta ställning självständigt. Den brittiska regeringen krävde att även Irland skulle gå med i alliansen mot Hitler och Tyskland. Irland valde dock att proklamera sin

självständighet från det Brittiska Samväldet genom att utropa sin neutralitet i kriget (Bring, 2008, s. 394).

Betydelsen av irländsk neutralitet för utövandet av landets suveränitet sammankopplas ofta med Irlands premiärminister, och senare president, under krigsåren Eamon De Valera (Jesse, 2006, s.9). De Valera uttryckte officiellt att Irland skulle besvara en attack oavsett om den kom från England eller Tyskland (Salmon, 1989, s.124). Dock är Irland en liten stat och han insåg även att i moderna krig var Irlands resurser och utrustning mer än undermåliga (Salmon, 1989, s.131).

Irland anses ha deltagit i partiska handlingar under andra världskriget, något som gjort att landet inte helt agerat enligt neutralitetsprincipen. Något som dock talar för Irland är att de trots upprepade påtryckningar officiellt nekade Storbritannien att använda sig av deras hamnar för bränslepåfyllning, handel osv. Den irländska neutraliteten sattes dock ur spel när De Valera godkände att irländska kustbevakningen skulle rapportera om tyska ubåtar närvaro och positionering. Senare kom detta även att gälla tyska flygplan (Salmon, 1989, s.126-127).

Irlands neutralitet har präglats av en särskild hänsyn gentemot Storbritannien, och det är på grund av detta som den största kritiken har framhållits. Redan under krigets första år tilläts brittiska flygplan som kränkt det irländska luftrummet att lyfta igen utan ingripande från den irländska armén (Salmon, 1989, s.123-124). Det förekom dock också att brittiska flygplan blev beskjutna över Irlands territorium, men överlag har man räknat att det skedde minst 160 kränkningar av irländskt luftrum. På grund av Irlands otillräckliga försvar var de oförmögna att försvara sig mot dessa kränkningar både i luft och på vatten. Man tog även viss hjälp av Storbritannien då de senare under kriget tilläts förfölja och attackera fientliga u-båtar på irländskt farvatten (Salmon, 1989, s.127-128).

Det finns flera skäl att tvivla på den irländska neutraliteten. 1940 nekade de ett handelsavtal med Storbritannien, trots att ett avtal som inte innefattar militära varor eller medel i sig inte utgör något hinder för neutraliteten. Ändå valde Irland att tacka nej, då detta var en tid av tyska framgångar och man inte ville riskera att uppfattas som allierad med "fel" sida (Salmon, 1989, s. 128).

Som nämnt ovan var (och är) Irlands försvar och armé bristfällig, de har varken någon marina eller luftvapen att tala om samt en armé som i princip var obeväpnad. På dessa grunder ansåg man att man inte hade råd att ta Irland till krig. När kriget väl var igång blev tillförseln av vapen ett problem, USA hävdade att de endast hade tillräckligt utbud för sitt eget försvar och till de som behövde försvara sig mot angrepp. Storbritannien ville inte handla med vapen såvida de inte kunde få en garanti för att Irland skulle gå med i kriget. Tyska vapen var också ett alternativ, men på grund av dels transportproblem och dels rädsla för de brittiska reaktionerna avstod man det. Alla möjliga vapenavtal riskerade alltså en inskränkning av neutraliteten. Landet blev turligt nog aldrig attackerat, men både vatten och luftrum blev upprepade gånger kränkta och Irland hade inte tillräckliga resurser för att avvärja detta (Salmon, 1989, s134-136).

Målet genom krigsåren var att inte ingå krig, vilket de lyckades hålla, men detta är inte samma sak som att förhålla sig neutral (Ibid). Neutraliteten i Irland

var snarare ett medel för att uttrycka sin självständighet, och möttes endast av en neutral men icke-krigförande praktik. Trots detta skapades en stark myt kring den irländska neutraliteten genom framgångarna med att hålla sig utanför kriget. För många blev detta en sanning och en unik triumf för landet, oberoende av att det kanske faktiskt inte förhöll sig på det sättet (Salmon, 1989, s.153). På många sätt kan detta liknas vid den svenska uppfattningen om vår egen neutraliteten och agerande under andra världskriget.

3.3.2 Kalla kriget

Efter andra världskrigets slut gjordes en del generella antaganden som skulle representera Irlands säkerhetspolitiska framtid. Två av grunddragen var att Irland ska sträva efter att upprätthålla neutraliteten även i framtiden samt att upprätthålla ett tillräckligt starkt försvar så att både Storbritannien och hennes allierade samt deras fiender skulle bli avskräckta från att försöka inta landet (Salmon, 1989, s. 156-157). Det hävdades vara nödvändigt att förstärka försvaret för att möjliggöra en fortsatt neutral inställning. Problematiken låg i att avgöra vad som var en ”tillräcklig” nivå på försvaret, då man inte kunde avgöra risken för ett nytt krigsutbrott, och inte heller varifrån ett potentiellt hot skulle komma (Salmon, 1989, s.158-159). Trots detta lades en mycket liten del av statsbudgeten på försvaret, även jämfört med neutrala jämlingar som Sverige och Schweiz. Faktiskt lades inte ens hela den avsatta summan på att förbättra försvaret på grund av problem med att tillskansa sig den utrustning som behövdes (Salmon, 1989, s.160; Jesse, 2006, s.17). I den mån flygvapen och marina ändå utökades gjordes inköpen uteslutande från västblocket (Salmon, 1989, s. 162; Jesse, 2006, s.11). Det visade sig senare att det förelåg stora svårigheter för Irland att förlita sig på sin egen styrka för att försvara sin ö mot potentiella angripare (Salmon, 1989, s. 172-173).

I slutet av 1940-talet ansåg CIA att Irland redan var allierat med västländerna och att i händelse av ett krigsutbrott mellan Öst och Väst skulle Irland troligtvis inte fortsätta att vara neutrala. Detta förändrades dock till viss del då Irland avstod medlemskap i Nato, som var ett steg tillbaka mot upprätthållandet av neutraliteten (Salmon, 1989, s. 166). När Irland senare skulle bli medlemmar i FN blev deras ansökan avslagen fyra gånger i rad pga att Sovjetunionen lade in veto mot dem. Detta bland annat på grund av att Irland betraktades av Sovjet som en uppenbar del av det fientliga lägret (Salmon, 1989, s.164-165).

Under lång tid fortsatte Irland att vara oförmögna att förse försvaret med tillräckliga medel och betala de nödvändiga kostnaderna för vad som krävdes för en genuint självständig och neutral stat. Säkerhetspolitiken under hela kalla kriget kan betecknas som sui generis (unik i dess karaktär) snarare än neutral eller allierad (Salmon, 1989, s. 239, 285), dvs den existerade snarare på pappret än i verkligheten. Irland har historiskt inte förhållit sig opartiska, utan har varit tydligt västvänliga (Jesse, 2006, s.15). Dock bestod genom hela perioden neutralitetens kärna, nämligen militär alliansfrihet (Jesse, 2006, s.12)

4 Diskussion

Vår ena frågeställning gäller överensstämmelsen mellan teori och praktik, vilket vi redogjort för ovan och det står klart att överensstämmelsen inte varit särskilt god. Den andra frågeställningen gäller hur det kommer sig att överensstämmelsen i vissa fall har brustit. Under uppsatsens gång har vi dock fått en djupare förståelse för begreppets innebörd och svårigheten med att efterleva det. Det är tydligt att överensstämmelsen mellan teori och praktik har varit betydligt mindre än vad vi förväntade oss, dvs den har brustit i mer än ett par fall. I diskussionen nedan ska vi försöka besvara den andra frågeställningen och ta upp orsaker som vi tror kan ha påverkat bristen på överensstämmelse.

Under uppsatsen gång har vi även reflekterat över hur det har skapats en stark nationell myt kring neutraliteten i samtliga tre länderna, trots att de inte har agerat enligt begreppets legala definition vilket vi finner intressant. Diskussionen kommer dock att präglas av hur det har kunnat uppstå ett så pass stort glapp mellan teori och praktik, måste man inte hålla sig till det man har sagt?

4.1 Anledningar till att förhålla sig neutral

Det finns belägg för att Sverige och Schweiz har agerat utifrån ett realistiskt perspektiv, dvs att man vill undgå krig för det egna landets skull (Jesse, 2006, s.12). Ett realistiskt perspektiv innebär ofta en väpnad neutralitet, vilket gäller för Sverige och Schweiz (Jesse, 2006, s.12).

I fallet Schweiz kan vi se en tydlig anledning till att vilja förhålla sig neutral pga att de inte har några egna hamnar och är i princip oförmögna att försörja sig på egen hand utan handel. Dessutom måste man anta att hotet varit större mot Schweiz än mot exempelvis Irland utifrån rent geografiska motiv. Även om Irland är lokaliserat i direkt anslutning till Storbritannien fanns under andra världskriget och kalla kriget inga som helst indikationer på att Storbritannien skulle invadera Irland, då man hade huvudbry på annat håll.

Vi anser att ett realistiskt perspektiv även passar bäst in på varför Sverige valde neutraliteten som säkerhetspolitisk ståndpunkt. Förutom den väpnade neutraliteten finns det andra anledningar som också pekar på att Sverige valde neutralitet ur ett realistiskt perspektiv, bland annat att den har valts utifrån ett säkerhetstänkande som taktiskt har förändrats beroende på rådande omständigheter. Ett exempel på detta är när Sovjet anföll Finland, Vinterkriget bröt ut och Sverige förklarade sig som icke-krigförande. Återigen fick den egna säkerheten styra. Man övergav neutraliteten och menade att den inte gällde i det specifika fallet. Sverige ligger nära den traditionella fienden Ryssland (dåvarande Sovjet), som antagligen hade

utgjort ett ännu större hot om Finland inte hade fått hjälp av Sverige för att besegra den sovjetiska attacken och Finland därmed hade blivit sovjetiskt territorium (Cramér, 1989, s.58).

Irland däremot är en oväpnad neutral stat (Jesse, 2006, s.12), och dess geografiska läge kan i mångt och mycket förklara varför man klarade sig såpass bra undan 1900-talets konflikter. Neal Jesse hävdar dock att Irlands motiv till att upprätthålla neutraliteten var andra än de realistiska motiv som motiverade Sverige och Schweiz. Inhemsk faktor och bristen på ett direkt hot från omvärlden motiverar snarare en liberal inställning enligt honom. Man värderade sin egen suveränitet från Storbritannien högre än motivet att hålla sig väl med stormakterna och genom att inget direkt hot förekom från Tysklands sida vågade man ganska tryggt göra ett självständigt val om att förhålla sig neutral (2006, s.18), trots att detta kanske rubbade den maktbalans som tidigare rått mellan Irland och Storbritannien. Det finns alltså antaganden om att Irland till skillnad från Sverige och Schweiz har agerat utifrån ett liberalt perspektiv (Jesse, 2006, s.14).

Vi ställer oss dock tveksamma till detta då liberala anledningar till att förhålla sig neutral bör grundas på antingen inhemska faktorer eller på normativa värderingar kring omvärldens beskaffenhet, och syftet bör vara att förstärka institutioner som verkar för den kollektiva säkerheten snarare än den egna statens (Jesse, 2006, s.14-15). Vi menar att Irland inte har uppfyllt dessa kraven utan att även de har agerat utifrån en realistisk ståndpunkt på grund av att man sett till den egna statens bästa snarare än till det allmänna bästa eller tagit hänsyn till normativa värderingar. På grund av att Irland hela tiden, trots upprustning, har haft ett minimalt försvar, på många sätt bristfälligt i jämförelse med andra stater i Europa, har de inte haft något annat val än att förhålla sig neutrala utifrån realistiska värden som nationens överlevnad. Att ge sig in i kriget på liberala grunder hade inneburit en stor risk för landet pga deras undermåliga försvar, och med hänsyn till statens överlevnad borde de inte riskera sin egen makt eller territorium för någon annans skull.

4.2 Neutralitet som strategi

Det är uppenbart för oss genom denna uppsats att glappet mellan teori och praktik är relativt stort för alla tre länder som vi har studerat, hur kan det komma sig? Vi tror att detta kan bero på att neutrala länder väljer den strategin som de tror är den mest lämpliga för sin stat rent taktiskt, exempelvis pga geografi och beroendet av handel som är beskrivet ovan. Problemet uppstår när just dessa länder inte är absoluta i sin ideologiska ståndpunkt i avseende på neutraliteten, och när det kommer till kritan väljer att göra vissa eftergifter som de tror är nödvändiga för att bibehålla neutraliteten, trots att dessa eftergifter kanske egentligen står i direkt konflikt med denna.

Det är alltså inledningsvis ett val gjort på strategiska grunder som man får överge för något som senare verkar än mer strategiskt. Nödutgången blir att man tvingas spela på motståndarnas villkor. Vår uppsatstitel syftar på just detta, och indikerar ett visst mått av feighet bland neutrala länder. Givetvis kan vissa eftergifter om än inte rättfärdigas så förklaras genom staternas olika förutsättningar, exempelvis Schweizs eftergifter som gjordes till stor del pga av deras svårighet att försörja sig själva. Irland kan på något sätt ursäktas genom att deras försvar har varit så bristande att de sannolikt inte hade kunnat spela en betydande roll i något av de krig vi studerat i den här uppsatsen. Sverige är möjligtvis det land som valt neutraliteten delvis utifrån en ovilja att ta ställning och en rädsla för vilka konsekvenser det skulle medföra politiskt. Sverige riskerade exempelvis inte till skillnad från Schweiz att bli utan förnödenheter.

Det ter sig för oss som att neutralitet utövas mer som ett strategiskt spel än genom den legala definitionen inom folkrätten. Att en neutral stat förväntas göra vissa avkall på neutraliteten är tydligt då det har ställts krav på detta på alla de tre länder vi studerat, länder som varit uttryckt neutrala. Paradoxalt nog ter det sig som att dessa avvikelser även skyddar statens säkerhet, då det kan vara mer riskabelt att hålla en strikt neutralitet än att göra de förväntade kompromisserna i vissa avseenden.

Vad är då anledningen till att hävda neutraliteten över huvudtaget? Genom att uppträda som officiellt neutrala tror vi att man undkommer ett visst hot genom att inte tydligt placera sig på endera sida om konflikten. Trots att det kan tyckas meningslöst att hävda en neutralitet när majoriteten fortsätter att misstänka starka avvikelser från den, tror vi ändå att länderna tjänat på sin neutrala inställning då mycket av den information vi tagit del av inte framkommit förrän i efterhand, dvs efter krigets slut. Om det råder krig har de krigförande staterna troligtvis större intresse i att utreda vad fiendesidans allierade planerar än i vad en stat som lovat att vara neutral gör och inte gör.

Wilhelm Agrell benämner Sveriges neutralitetspolitik under andra världskriget som ”det acceptablas politik”. Sverige gjorde så stora eftergifter som situationen krävde och neutralitetspolitiken i sin renaste form var inte det som räddade landet från krig, utan snarare det ständiga kompromissandet av neutraliteten i förhållande till omständigheterna. Det centrala var alltså inte vad en neutral stat bör göra, utan snarare hur stora avvikelser från den som accepteras av omgivningen (Agrell 1983, s.13, s.24).

Vi anser att Agrells resonemang kring ”det acceptablas politik” till viss del stödjer vår egen diskussion om varför avståndet mellan teori och praktik kan vara så stort. En absolut neutralitetspolitik kan i praktiken vara ett osäkert alternativ för att försöka hålla sig utanför en konflikt. Paradoxalt nog verkar det som att en uttalad neutralitet som till stora delar inte efterlevs, är en balansgång bland flera andra faktorer som skonade både Sverige, Schweiz och Irland från att bli indragna i andra världskriget och kalla kriget. Det ter sig dock som att Sverige är den nation som tycks ha vänt kappan efter vinden, man har inte bara tillämpat en partisk neutralitet utan den har dessutom varit riktad mot den sida i konflikten som nått flest framgångar. Från att till en början ha stöttat Tyskland i andra världskriget,

skiftade man direkt till en västvänlig neutralitet när Tyskland fick motgångar och väst vann mark.

Sammanfattningsvis menar vi att glappet mellan teori och praktik har uppstått pga det strategiska spelet kring neutrala länder. Att inte begreppets legala definition efterlevs kan bero på att det är alltför förpliktigande, dvs att det kräver för mycket av de stater som vill efterleva definitionen. Kanske borde den endast innebära militär neutralitet, då det verkar som att inget land har lyckats efterleva de krav som faktiskt ställs. I så fall kan det vara en rimlig slutsats att de krav som ställs helt enkelt är för hårda, även med den här tiden början på globalisering och skapandet av allianser och internationella samfund.

Nämnas bör dock att folkrätten som internationell rätt reglerar relationer mellan stater, och när en stats handlande strider mot folkrätten finns ingen överordnad makt som kan döma och dela ut straff på samma sätt som vid nationella domstolar. Detta har vi inte tagit upp närmare i vår uppsats, men det kan givetvis ha haft mycket stor betydelse till varför det finns ett stort avstånd mellan teori och praktik när det gäller neutralitetsrätten.

4.3 Neutralitetens relevans idag

Neutraliteten har använts som ett argument för att inte gå med i EU, och kommer fortfarande ständigt upp som ett argument i debatten kring ett eventuellt Nato-medlemskap, trots att det är ett något innehållslöst argument idag. Stora delar av den svenska opinionen känner eventuellt inte till hur den svenska neutraliteten kan liknas vid ett luftslott. Med luftslott menar vi hur neutraliteten har getts stor betydelse för internationella relationer, men att vi efter studiens resultat kan konstatera att den bilden inte är korrekt. Det verkar för oss inte rimligt att använda detta som ett argument för de internationella beslut och ställningstaganden som dessa tre stater måste göra.

Schweiz och Irland hävdar sig fortfarande vara neutrala, till skillnad från Sverige, trots detta accepterar de partiskhet och solidaritet i krig. Detta enbart om det beslutats om inom FN eller EU, men ändå lämnas neutralitetsprincipen omedelbart därhän när sanktioner mot en aggressor accepteras. Den folkrättsliga definitionen får därmed ge vika för den kollektiva säkerheten och därför borde inte heller Schweiz och Irland kalla sig neutrala längre (Bring, 2008, s.395).

Det finns därmed en motsättning även mellan politiska allianser och neutralitet, och inte enbart mellan militära allianser. Om en politisk allians kräver ett visst militärt agerande eller ett partiskt ställningstagande kan en neutral stat inte ingå alliansen utan att överge sin neutralitet. Detta gäller både för partiskhet och för den musketörsprincip vi tidigare nämnt som gäller inom både FN och EU, trots att ingendera är militära allianser.

Relevansen för ett begrepp som neutralitet är svårt att utreda i en så pass föränderlig värld som den vi lever i idag. Maktbalanser förskjuts och förändras ständigt, geografiska förutsättningar och landsgränser har ändrats flertalet gånger

under 1900-talet, dessutom har hotbilden förändrats då man inte längre talar om särskilt tydliga hot inom Europa utan snarare från terrorism, klimatförändringar och inomstatliga konflikter.

Många delar av Haagkonventionen kan anses omoderna och förlegade, exempelvis har skillnaden mellan det militära och civila luckrats upp i stor utsträckning då det militära inte längre endast består av trupper och arméer som måste färdas genom andra länder för att nå krigsfronten. Neutraliteten fick som nämnt tidigare ett fast regelverk redan 1907 och hade förmodligen mest relevans under första och kanske in på andra världskriget. Vid andra världskrigets slut bildades både FN och Nato och detta gjorde att neutraliteten blev mycket mer komplex och den legala definitionen började föråldras. Sedan dess har det gått ytterligare nästan 70 år och neutralitet enligt Haagkonventionen är idag än mer omodern. Att glappet mellan teori och praktik har blivit så stort tror vi förutom redan nämnda faktorer delvis kan förklaras av de snabba förändringar som skett efter andra världskrigets slut. Det är allmänt känt att lagar och förordningar tar längre tid på sig att förändras än vad vårt sätt att handla på gör, det är rimligtvis inte praktiskt möjligt att förhålla sig till en neutralitetsrätt som är nedtecknad för mer än 100 år sedan.

Även om allianser har försvårat möjligheten till att vara neutral så kvarstår det faktum att internationella organisationer och allianser sällan kan fungera helt enligt regelboken, mycket på grund av att det saknas en överordnad makt. Avvikelse kommer alltid att vara möjliga, och detta kan påvisas genom att medlemmar av FN:s säkerhetsråd har möjligheten att ofta blockera förslag om sanktioner och militära aktioner på grund av egenintressen. Säkerhetsrådet har vid flera tillfällen fått upprepade veton från ett enstaka land som då har förhindrat internationella insatser för alla FN:s medlemsländer. Detta öppnar upp för en möjlighet att förbli neutral trots att en allians ingås, eftersom få internationella organ i praktiken fungerar enligt stadgan.

5 Slutord

Vår slutsats är att neutraliteten är såpass hårt reglerad att den i princip är omöjlig att efterleva, istället används den snarare som en strategi i ett spel än som en strikt politisk, internationell hållning. Vår studie har visat att överensstämmelsen mellan teori och praktik var sämre än vad vi hade förväntat oss. Detta tror vi kan bero till viss del på att begreppet neutralitet har blivit inaktuellt och inte är möjligt att efterleva.

Därför vill vi rekommendera mer forskning i det avseendet. Historisk forskning på ämnet finns det mycket gott om, men inte fullt lika mycket som blickar framåt och ser på begreppets framtid. Vi anser att vidare forskning hade behövts i modern tid, hur kan man vara neutral och ingå i en allians på samma gång? Vart ligger de egentliga motsättningarna? Neutralitetsbegreppet behöver moderniseras och anpassas till de förhållanden som råder idag för att möjliggöra att neutrala stater faktiskt kan vara neutrala. Att neutraliteten var svår att efterleva redan under andra världskriget, drygt 30 år efter nedtecknandet av neutralitetsrätten, visar tydligt vilket föränderligt begrepp det är, eller åtminstone borde vara. Med så många förändringar och utvecklingar inom en mycket begränsad tidsperiod måste givetvis även juridiska förutsättningar anpassas.

Neutralitet är en viktig valmöjlighet för främst små stater, som vi anser bör finnas kvar för att möjliggöra beslutet att ställa sig utanför krig och avstå från att en stor del av landets resurser måste gå åt till att upprätthålla ett starkt försvar. En ny definition där man öppnar upp för att fortfarande förhålla sig neutral vid krig och konflikt, men där man kan ingå politiska och ekonomiska allianser utan att behöva uppfylla krav på opartiskhet gentemot sina grannländer och alliansmedlemmar menar vi hade givit en bättre förutsättning för upprätthållandet av neutraliteten i modern tid.

De anledningar vi funnit till det teoretiska avståndet är förutom tidsaspekten också det sätt på vilket vi tror att stater spelar ett spel kring neutraliteten. En officiell deklaration av att man är neutral syftar till att låta omvärlden veta hur man ämnar agera i framtiden, dock blir vår slutsats efter studien att det inte går att förutsäga hur staten kommer att agera enbart utifrån ett utrop av deras neutralitet.

För oss är det höljt i dunkel varför man har en definition som är så pass omfattande att man måste avvika från den för att kunna bibehålla den. Det motverkar syftet och skapar en komplexitet och osäkerhet i det internationella spelet mellan stater och regioner. Ska man vara feg eller smart?

6 Litteraturlista

- Agrell, Wilhelm, *Spelet om neutraliteten*, Centralförb. Folk och försvar, Stockholm, 1983
- Bring, Ove, *Neutralitetens uppgång och fall: eller Den gemensamma säkerhetens historia*, Atlantis, Stockholm, 2008
- Cramér, Per, *Neutralitetsbegreppet: [den permanenta neutralitetens utveckling]*, Norstedt, Stockholm, 1989
- Dunne, Tim, 2011, "Liberalism" i Baylis, John, Smith, Steve & Owens, Patricia (red.), *The globalization of world politics: an introduction to international relations*, 5. ed., Oxford University Press, Oxford, s. 100-113.
- Dunne, Tim & Schmidt, Brian C, 2011, "Realism" i Baylis, John, Smith, Steve & Owens, Patricia (red.), *The globalization of world politics: an introduction to international relations*, 5. ed., Oxford University Press, Oxford, s. 84-99.
- Fanning, i Leji & Huldt, Bo, 1990, "" (red.), *Neutrals in Europe: Ireland : papers presented to a seminar on "neutrals in Europe: the case of Ireland"*, Swedish Institute of International Affairs (Utrikespolitiska institutet) (UI), Stockholm, s. 1-23.
- Holmström, Mikael, *Alliansfriheten: livboj eller kvarnsten?*, Centralförbundet Folk och försvar (CFF), Stockholm, 2000
- Jesse, Neal G, 2006, "Choosing to Go It Alone: Irish Neutrality in Theoretical and Comparative Perspective", *International Political Science Review*, vol 27, nr 1 , s. 7-28.
- Kaldor, Mary, *Nya och gamla krig: organiserat våld under globaliseringens era*, Daidalos, Göteborg, 2000
- Nilsson, Mikael, 2009, "Amber Nine: NATO's Secret Use of a Flight Path over Sweden and the Incorporation of Sweden in NATO's Infrastructure", *Journal of Contemporary History*, vol 44, nr 2, s. 287-307.
- Salmon, Trevor C., *Unneutral Ireland: an ambivalent and unique security policy*, Clarendon, Oxford, 1989
- Vagts, Detlev F, 1997, "Switzerland, International Law and World War II", *The American Journal of International Law*, vol 91, nr 3, s. 466-475.
- Westberg, Jacob, *Svensk neutralitetspolitik*, 1. uppl., SNS förlag, Stockholm, 2010
- Wyss, Marco, 2011, "Neutrality in the early Cold War: Swiss arms imports and neutrality", *Cold War History*, vol 12, nr 1, s. 25-49.

Elektroniska resurser

- Bjereld, Ulf, 2008. ”Samarbetet med Nato var bra för Sverige”, *Newsmill* 2008-10-04, uppdaterad 2011-11-02 Tillgänglig: <http://www.newsmill.se/node/1546>, hämtad 2013-05-19
- MSB (Myndigheten för samhällskydd och beredskap), hemsida, [elektronisk] Försvar, internationellt, militär alliansfrihet. Tillgänglig: <http://www.sakerhetspolitik.se/Forsvar/Internationellt/Militar-alliansfrihet/>, hämtad 2013-05-12
- Nationalencyklopedin, hemsida [elektronisk], Huldt, Bo K A, andra världskriget
Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/andra-varldskriget> hämtad 2013-05-10
- Nationalencyklopedin, hemsida [elektronisk], Schweiz: statsskick och politik Tillgänglig: <http://www.ne.se/schweiz/statsskick-och-politik>, hämtad 2013-05-13
- Nationalencyklopedin, hemsida [elektronisk], järnridån. Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/jarnridan>, hämtad 2013-05-10
- Nationalencyklopedin, hemsida, [elektronisk], folkrätt
Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/folkr%C3%A4tt>, hämtad 2013-05-10
- Nationalencyklopedin, hemsida [elektronisk], sanktion
Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/sanktion>, hämtad 2013-05-14
- Nationalencyklopedin, hemsida [elektronisk], Lindahl, Rutger & Winnerstig, Mike, Nato. Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/nato>, hämtad 2013-05-08
- Nationalencyklopedin, hemsida [elektronisk], Atlantpakten
Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/atlantpakten>, hämtad 2013-05-11
- Nationalencyklopedin, hemsida [elektronisk], transitohandel
Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/transitohandel>, hämtad 2013-05-07
- Regeringen, hemsida [elektronisk], 2011
Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/9230/a/107085>, hämtad 2013-05-12
- Swiss Federal Department of Foreign Affairs, hemsida, 1993, *White Paper on Neutrality*, [elektronisk] Tillgänglig: <http://www.eda.admin.ch/etc/medialib/downloads/edazen/doc/publi.Par.0008.File.tmp/White%20Paper%20on%20Neutrality.pdf> , hämtad 2013-04-28